

Таким чином, наведені у статті провідні позиції щодо підготовки майбутніх учителів музики до концертно-освітньої діяльності передбачають розгляд її як чинника інтенсифікації музично-фахового навчання і методичного становлення майбутніх учителів музики.

Література

1. **Асаф'єв Б.В.** Избранные статьи о музыкальном просвещении и образовании. – 2-е изд. – Л.: Музыка, 1973. – 144 с.
2. **Безбородова Л.А.** Подготовка студентов к музыкально-просветительской деятельности. – М.: МГУК, 1997. – 52 с.
3. **Болгарский А.Г.** Формирование интереса к народной музыке у подростков на занятиях в вокально-инструментальных ансамблях. Автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.02 / НИИ художественного воспитания АПН СССР. – М., 1983. – 14 с.
4. **Гродзенская Н.Л.** Школьники слушают музыку. - М.: Просвещение, 1969. – 77 с.
5. **Жигінас Т.В.** Концертно-освітня діяльність у творчості видатних митців. Наукові записки. Збірник наукових статей Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова / Упор. П.В.Дмитренко, Л.Л.Макаренко. – К.: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2006. – Випуск LXIV (64). – С. 59 – 66.
6. **Жигінас Т.В.** Методичні аспекти підготовки майбутніх учителів музики до концертно-освітньої діяльності. Професійно-художня освіта України: Зб. наук.праць. Вип.4 / Редкол.; І.А.Зязюн (голова), В.О.Радкевич, Н.М.Чепурна (заступники голови) та ін. – Київ; Черкаси: видавництво “Черкаський ЦНТЕГ”, 2007. - С. 213 – 220.
7. **Кабалевський Д.Б.** Як розповідати дітям про музику? – К.: Муз. Україна, 1981. – 320с.
8. **Падалка Г.М.** Музична педагогіка. Курс лекцій з актуальних проблем викладання музичних дисциплін в системі педагогічної освіти / За ред.В.Г.Бутенка. – Херсон: ХДПІ, 1995. – 104 с.

УДК 371.1+784.67

Рибніков О.М.

ЦИФРОВИЙ ЕЛЕКТРОННИЙ МУЗИЧНИЙ ІНСТРУМЕНТАРІЙ ЯК ЗАСІБ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ ОСОБИСТОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИКИ

В статье рассмотрены некоторые вопросы использования цифрового электронного музыкального инструментария в контексте формирования творческой индивидуальности будущего учителя музыки и особенностей его профессиональной подготовки для системы музыкального образования.

Ключевые слова: цифровой музыкальный инструментарий, творческая деятельность, информационные технологии.

Сучасна інформатизація суспільного життя набуває глобальних ознак, все більше впливає на всі аспекти життєдіяльності людини. Надзвичайної актуальності ці процеси набувають у педагогіці, де особливо важливим є формування готовності молодих спеціалістів як творчих особистостей до роботи в умовах нового інформаційного суспільства.

Розвиток творчого потенціалу діяльності є важливою умовою культурного прогресу суспільства й виховання людини. Тому особливо звертається увага на формування у студентів різноманітних, глибоких і міцних систем знань, на максимальну стимуляцію їх самостійної діяльності, на розвиток стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків. Інформатизація суспільства надає нові можливості для вирішення цих завдань. Вдосконалюється й педагогічний процес, для якого кібернетичний підхід створює нові, ефективні засоби навчання, автоматизує деякі функції педагога. «Кібернетичні навчальні пристрої мають велике майбутнє як засоби педагогічного дослідження. Опрацювання проблем застосування кібернетики в педагогіці перебуває на початковій стадії,» — відзначає

С. Гончаренко. [1,с.162] Значною мірою це стосується впровадження нових інформаційних технологій у музичну педагогіку і використання нового цифрового електронного музичного інструментарію, який ґрунтується на цих технологіях.

У наукових дослідженнях в галузі педагогіки і музикознавства досліджувалися можливості використання інформаційних технологій у статистичному аналізі музичних текстів та закономірностей внутрішньої організації музичного твору (В. Девуцький, В. Детловс, Ю. Лесневський, І. Пясковський, Ю. Рагс, Г. Русин, К. Фадеева, В. Цеханський, К. Шушпанов); аналізувався синтез звукових і музичних структур у композиторській практиці (В. Бовко, В. Василенко, Е. Денисов, Р. Заріпов, Р. Петелін, Ю. Петелін, І. Гайденко, І. Стецюк); умови використання комп'ютерних програм для підвищення ефективності загальної музичної освіти (Н. Белявіна, З. Візель, В. Грищенко, М. Дергач, М. Дяченко, В. Карпович, І. Котляревський, В. Медушевський, І. Мельник, Д. Пильгуй, О. Сизова, І. Сокол, В. Хоменко, М. Чембержі, В. Штепа). Разом з тим, не достатньо дослідженим у вітчизняній педагогічній літературі є застосування цифрового електронного музичного інструментарію, який ґрунтується на інформаційних технологіях.

Тому у статті здійснена спроба показати деякі педагогічні можливості електронного музичного інструментарію як засобу формування творчої особистості майбутнього вчителя музики.

Традиційні уявлення про музичні інструменти почали змінюватися в останні десятиліття з розвитком цифрових технологій. Революційні перетворення в музичних технологіях, в функціонуванні музичного простору взагалі обумовлюють зростання їх впливу на музичну освіту. Розвиток електронних музичних інструментів стимулював створення електронних музичних синтезаторів. В синтезаторах, з одного боку, знайшли свій подальший розвиток методи синтезу звука, які застосовувалися до того, з іншого — були введені нові методи. Відомий американський дослідник нових технологій у музиці Г. Ньюквіст зазначає: «Машиною, яка принципово змінила обличчя музичних технологій, став електронний синтезатор. З часу свого народження в науково-дослідних лабораторіях у Сполучених Штатах та Європі на межі 50-х – 60-х років синтезатор, на відміну від інших музичних інструментів, отримав назву «електронний музичний інструмент» (пер. авт.) [2, с.159].

З розвитком комп'ютерних технологій з'явилися цифрові синтезатори, які стали працювати на інтерфейсі MIDI. Абревіатура MIDI з англійської розшифровується як Musical Instrument Digital Interface – тобто комп'ютерний протокол або цифрова мова музичних інструментів. «MIDI – стандартний для будь-якого синтезатора протокол об'єднання електронних музичних інструментів з комп'ютером і програмним забезпеченням, прийнятий у 1983 році. Маючи синтезатор і комп'ютер із відповідним програмним забезпеченням, музикант може отримати нотний запис композиції (мелодії), просто програючи її на клавішному інструменті. Після отримання аудіо запису в цифровій формі можна редагувати й змінювати практично всі його параметри», – таке визначення явищу дає словник Е. Пройдакова і Л. Теплицького. [3, с.332]

З цього періоду починається новий етап розвитку електронного музичного інструментарію — цифровий. Музикант, який працює на цифровому музичному інструменті, має справу з цілим оркестром, який увібрав у себе традиційні тембри інструментів симфонічного оркестру, а також тембри народних, старовинних і сучасних інструментів. Основною перевагою нових музичних технологій стало *оркестрове мислення*. Сучасний багатотембровий музичний клавішний інструмент здатний використовувати всю тембральну палітру музичних звуків. Це надає можливість майбутньому учителю музики представляти на уроках музику в оригінальному звучанні тих інструментів, для яких вона була написана.

У зв'язку з цим зростає значення компетентності вчителів музики, які здійснюють свою професійну діяльність в умовах широкого впровадження засобів інформаційно-комунікаційних технологій в освітній простір школи, актуалізується проблема формування готовності музиканта-педагога до інновацій у професійній діяльності. В дослідженні Л. Шевченка встановлено, що готовність музиканта-педагога до інновацій є чинником

складного утворення в структурі особистості – готовності до професійної діяльності, однією з вимог якої стає оволодіння методами роботи з цифровим електронним музичним інструментарієм як засобу формування творчої особистості майбутнього вчителя музики. [6]

Синтезатори і цифрові електронні фортепіано так би і залишилися просто музичними інструментами з дуже широкими виконавськими і тембровими можливостями, якби не були створені *секвенсори*. Ці пристрої запам'ятовують послідовність взяття клавіш на синтезаторі і всі інші дії з органами управління — тобто записується вся керуюча інформація. В результаті, синтезатор разом із секвенсором перетворюється в музичний автомат, який здатний відтворити всі дії музиканта в процесі виконання.

Музичні інструменти завдяки секвенсорам набувають рис навчальних машин: подають порції навчального матеріалу й контрольні завдання до них у тій послідовності, в якій потрібно їх вивчити і виконати, визначають правильність виконання завдань, у ряді випадків вказують характер допущених помилок; визначають послідовність проходження курсу залежно від досягнутих успіхів; забезпечують індивідуальну роботу в зручному темпі, а часто також той чи інший ступінь адаптації до індивідуальних особливостей учня.

Технології комп'ютерного виконання ведуть до появи нових творів, де грають і музиканти, і машини. З'являється можливість не тільки досягти нового звучання, а й подати у музичній драматургії складні філософські ідеї протиставлення „живого” та „рукотворного”. Модель процесу виконання схожа на гру оркестру під керуванням диригента. Синтезатори звуку функціонують як виконавці та їх інструменти, інформативні керуючі коди є аналогом нотної партитури та голосів, а устрій синхронізації системи можна порівняти з диригентом оркестру.

Такі розробки нових комп'ютерно-орієнтованих методичних систем навчання надають йому нового змісту, оперують новими засобами, потребують змін організаційних форм і методів навчання, підготовки, супроводу, аналізу, коригування навчальним процесом, та його управлінням. При навчанні всіх без винятку предметів, як відзначається в дослідженні М. Жалдака, посилюється ухил на самостійну, дослідницького і творчого характеру навчальну діяльність учнів і вчителів на основі широкого використання поряд з традиційними нових комп'ютерно-орієнтованих технологій навчання, активізацію пізнавальної діяльності учнів і вчителів, з одного боку, і на значну інтенсифікацію спілкування учнів і вчителя, всього навчального процесу, з іншого боку. [4]

Сучасна освіта характеризується процесами модернізації. В своїй науковій роботі Н. Клокар зазначає, що розвиток інноваційних підходів до організації навчання (інноваційна освіта) на основі широкого та активного впровадження інформаційних і комунікаційних технологій розглядається як рушійна сила модернізації всіх освітніх процесів. Зважаючи на специфіку професійної діяльності в сучасних умовах, особливої значення в структурі професійної діяльності фахівця набуває інформаційно-аналітична, творча, дослідницька діяльність, ефективність реалізації якої визначається рівнем готовності фахівця. Аналіз характеристик "умінь" вчителя музики показує, що використання цифрового електронного музичного інструментарію сприяє їх вдосконаленню, підвищує рівень майстерності фахівця. [5]

З досвіду роботи з новими цифровими технологіями у Київському міському педагогічному університеті імені Б.Д. Грінченка ми впевнилися, що формування творчої особистості майбутнього вчителя музики засобами цифрового електронного музичного інструментарію має особистісно орієнтований характер і визначається схильністю до інновацій, нестандартністю мислення, бажанням експериментувати. Саме індивідуальна професійна вмотивованість дозволяє говорити про рівні сформованості творчої особистості майбутнього вчителя музики засобами цифрового електронного музичного інструментарію.

Цифрові електронні музичні інструменти мають подвійну функцію: по-перше - як музичний інструмент, по-друге – як комп'ютерний пристрій, який працює в системі інформаційних технологій. Тому діяльність майбутнього вчителя музики здійснюється методом проектів, метою яких є розширення її творчих меж. Цифрові електронні музичні

інструменти фіксують результат в проектах і це надає можливість для проведення об'єктивного аналізу, самокритичного розгляду, спонукаючи змінювати власні погляди. Саме такий підхід пропонується в міжнародній програмі для вчителів "Intel – навчання для майбутнього". [8]

Отже, творча особистість передбачає такі якості, які не тільки дають їй змогу створювати якісно нові матеріальні й духовні цінності, а й творити саму себе. Вона перебуває в процесі постійного самоформування й саморозвитку. Самотворення є своєрідною формою існування творчої особистості. Особистість, яка підходить до своєї діяльності творчо, повинна мати певну сміливість (цю рису особистості як необхідну для творчої діяльності називають такі дослідники як Г. Ліндсей, Р. Стернберг, Р. Томпсон та ін.) вносити розумні зміни до системи власних поглядів, якщо ці зміни є достатньо обґрунтованими. Без здатності до критичного погляду на саму себе, людина стає обмеженою в розвитку своєї особистості.

В понятті „творча особистість” можна виділити певну структуру, що складається з пов'язаних між собою компонентів. Виділимо такі структурні компоненти творчої особистості майбутнього вчителя музики: мотиваційно-вольовий, когнітивний, емоційний, творчо-діяльнісний і розглянемо можливості впливу на них цифрового електронного музичного інструментарію.

Мотиваційно-вольовий компонент структури творчої особистості майбутнього вчителя музики постає необхідною і вкрай важливою складовою, оскільки його творча діяльність була б неможливою без такого психологічно-спонукального чинника як мотивація. Основою внутрішньої мотивації вчителя музики до творчої діяльності можна вважати потребу в реалізації власного духовного потенціалу під час створення художніх образів музичних проектів. Спрямовуючу, регулюючу роль у цьому процесі відіграє вольовий компонент особистості як керуючий чинник творчої діяльності, а мотиваційно-вольова спрямованість виступає в ролі фундаментальної характеристики мотиваційно-вольового компонента творчої особистості майбутнього вчителя музики.

Музичне мистецтво постає своєрідним і неповторним засобом пізнання особистістю світу: об'єктивного навколишнього й суб'єктивного внутрішнього. Творчий процес вимагає від неї глибокої обізнаності з найширшого кола питань стосовно художніх принципів музичних стилів, філософсько-естетичних ідей різних історичних епох, жанрових особливостей музичних творів, загальних принципів музичної драматургії тощо. Проект, який реалізує майбутній вчитель музики, має передбачати накопичення інформаційного комплексу, вмотивованої, обґрунтованої джерельної бази. Особливого значення при цьому набуває така властивість цифрового електронного інструмента як мультитембральність, тому важливою є здатність музиканта-педагога використовувати і відтворювати в проекті звукову палітру.

Емоційний структурний компонент творчої особистості можна визначити як синтез здатностей, на основі яких відбувається творче сприйняття музики й створення мисленнєвого художнього образу. Беручи до уваги існування стилістично, жанрово, історично обумовленої специфіки вираження емоцій у музичному мистецтві, правомірно говорити про розвиток емоційної сфери, а також про виховання засобами музичного мистецтва емоційної культури як необхідної характеристики всебічно й гармонійно розвиненої особистості. Особливого значення в цьому процесі набувають мультимедійні форми існування музики, комп'ютерні моделі виконавської інтерпретації, які стають надзвичайно важливими для музичної педагогіки.

Творчо-діяльнісний компонент ґрунтується на здатності людини створювати у свідомості нові чуттєві або мисленнєві образи на основі перевтілення отриманих від дійсності вражень, тобто на уяві. Допомогає їх відтворювати метод проектів, який використовується в роботі з цифровими електронними музичними інструментами.

Оскільки творча особистість формується, насамперед, в умовах безпосередньої діяльності, то метод музичного проектування, реалізований завдяки цифровому

електронному музичному інструментарію і новим інформаційним технологіям, стає органічною іманентною сутністю музично-педагогічної творчості в сучасному її розумінні, і являє собою природне підґрунтя для професійного становлення творчої особистості майбутнього вчителя музики.

Провідні фірми (YAMAHA, ROLAND та інші) приділяють велику увагу розробці і впровадженню навчальних програм, розрахованих на використання цифрових електронних музичних інструментів. Вони створили в різних країнах мережу мистецьких шкіл, які працюють за цими програмами. Це школи фірм YAMAHA, ROLAND, CASIO, які існують в Україні, зокрема – в Києві. Вже розроблені і пропонуються нові навчальні комплекси для загальноосвітніх шкіл, які теж побудовані на використанні сучасних методів роботи з MIDI. “Техніка і програмне забезпечення багато на що здатні, якщо вміти ними користуватися. Саме для цього потрібні знання,” – відзначають відомі дослідники нових музичних технологій Роман і Юрій Петеліни. [7, с.7] Такі технології значною мірою інтенсифікують навчальний процес, роблять його більш творчим, насиченим, колективним. Саме в такі школи згодом прийдуть майбутні вчителі музики. Якщо не сформувані у них готовність до творчої роботи з новими музичними інструментами, їх педагогічна діяльність буде значною мірою менш ефективною і результативною.

Музиканту-педагогу, який володіє сучасною технологією роботи з цифровим електронним музичним інструментарієм, значно легше створювати навчальні програми з музики, розробляти авторські репертуарні збірки, запроваджувати свої методики викладання музики, займатися професійною самоосвітою.

Навчальні курси з музичної інформатики сьогодні викладаються у вищих мистецьких і педагогічних навчальних закладах. Нажаль недостатніми залишаються знання майбутніх вчителів музики в сфері застосування цифрового електронного музичного інструментарію, його виконавських і педагогічних можливостей. Музиканти-педагоги, які не володіють MIDI-технологією, іноді безпідставно критикують її, а ті, хто ознайомлені з її можливостями – вже застосовують казкові можливості цієї технології на практиці.

Література

1. *Гончаренко С.У.* Український педагогічний словник. – Київ: «Либідь», 1997, 374 с.
2. *Newquist H.P.* Music and Technology. – New York: «Billboard Books», 1989. - 198 с.
3. *Пройдаков Е.М., Теплицький Л.А.* Англо-український тлумачний словник обчислювальної техніки, Інтернету і програмування. – Київ, 2007. - 823 с.
4. *Жалдак М.І.* Педагогічний потенціал комп'ютерно-орієнтованих систем навчання математики / Жалдак М.І. // Комп'ютерно-орієнтовані системи навчання: 36. наук. праць/ Редкол. – К.:НПУ ім. М.П. Драгоманова. – Випуск 7, 2003. - 263 с.
5. *Клокар Н.І.* Психолого-педагогічна підготовка вчителя до інноваційної діяльності: дис. канд. пед. наук: 13.00.04 / Н. Клокар. – К., 1997. – 227 с.
6. *Шевченко Л.М.* Формування готовності музиканта-педагога до інновацій у професійній діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 "Теорія і методика професійного навчання" / Л. Шевченко. – О., 2000. – 20 с.
7. *Петелин Р., Петелин Ю.* Cubase SX 3. - С-Петербург, 2007.
8. *Кендау Д., Доєрті Д., Йост Д., Куні П.* Intel – навчання для майбутнього. – К.: Нора-прінт, 2005.